

روایی و اعتباریابی پرسشنامه باورهای غیرمنطقی کودکان و نوجوانان

حسین داوودی^x - حسن حیدری^x - مسعود حسین چاری^x - ذبیح پیرانی^x

چکیده

روایی و اعتباریابی پرسشنامه باورهای غیرمنطقی کودکان و نوجوانان هدف پژوهش حاضر می باشد. پرسشنامه توسط بوونت از کشور استرالیا ساخته شده است. پرسشنامه حاضر پس از ترجمه، مورد بررسی مقدماتی قرار گرفت. واژه ها و عباراتی که از لحاظ فرهنگی مناسب فرهنگ ایرانی نبود، تغییر یافت. آزمون در یک مطالعه ی مقدماتی، به منظور احراز مناسب بودن پرسش ها و وقوف بر مشکلات پیش بینی نشده، روی 50 کودک و نوجوانان اجرا گردید. جامعه ی پژوهش، دانش آموزان پنجم ابتدائی، مقاطع راهنمایی و اول دبیرستان مدارس استان مرکزی بود. از جامعه آماری پژوهش 500 نفر (100 نفر (50 نفر دختر و 50 نفر پسر) در هر مقطع پنجم، اول، دوم، سوم راهنمایی و اول دبیرستان) به روش نمونه گیری چند مرحله ای انتخاب گردید. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه باورهای غیرمنطقی کودکان و نوجوانان (بوونت) استفاده شد. این پرسشنامه دارای 28 سوال است. پرسشنامه دارای شش باور غیرمنطقی به شرح: باور خود کم بینی و ناامیدی، وابستگی، همرنگی، حمایت از جانب دیگران، نابردباری در برابر ناکامی و نابردباری در برابر ناراحتی و نگرانی می باشد. روایی آزمون از طریق روایی صوری، محتوایی و روش همسانی درونی و اعتبار آزمون با استفاده از روش بازآزمایی و ضریب آلفای کرونباخ بدست آمد. ضرایب بدست آمده، ضرایب معناداری می باشند.

واژگان کلیدی: اعتبار - روایی - باورهای غیر منطقی - کودکان و نوجوانان

مقدمه

گروهی از درمانگران که به درمانگران شناختی معروفند، معتقدند تفکر یا به مفهوم وسیع تر شناخت، نقش اساسی و مهمی را در چگونگی بروز رفتار آدمی ایفا می کند. اینکه انسان چگونه عمل کند، بستگی دارد به این که چگونه بیندیشد و به طور کلی تا چه حد بر باورهای اشتباه یا ادراکهای غلطی که درباره ی منابع مشکلات روان شناختی خود دارد، تاکید می ورزد. کلی^x (1995)، ایس^x (1996)، سینگر^x (1974)، رایمی^x (1975)، بک^x (1976) و میشن بوم^x (1977)، از درمانگران مشهور این رویکرد درمانی هستند (آزاد، 1372).

پیش فرض رویکردهای شناختی درباره ی تغییر رفتار، آن است که افراد منطقی هستند و قادرند که رفتار خود را از طریق دگرگون ساختن نظام های باور خویش تغییر دهند. نظام عقلانی- عاطفی آلیس نمونه ی بارزی از این رویکرد درمانی است.

آزمونها برای این منظور به کار می روند تا بر اساس نتایج آنها تصمیم گیری شود. آزمونهای روانی بر بسیاری از موقعیتهای تصمیمی گیری تاثیر عمده بر جای می گذارد که در رابطه با آزمون دو دیدگاه متفاوت وجود دارد، دیدگاهی که آزمونها را ابزارهای مفید- دقیق- معتبر و دیدگاهی که آنها را ابزاری بی فایده و نامعتبر تلقی می کنند. حقیقت این است که هیچ یک از این دو دیدگاه، نه کاملاً درست و نه کاملاً غلط هستند، بلکه از یک لحاظ می توان آزمونها را ابزار مهمی برای برخی از هدفهای تصمیم گیری تلقی کرد و از سوی دیگر باید نتایج آزمونها را با در نظر گرفتن محدودیت هایی که جزء ذاتی آزمونهاست تفسیر نمود. هدف پژوهش حاضر الف) مطالعه درباره ی اعتبار پرسشنامه و خرده مقیاس های آن در جامعه ی دانش آموزان راهنمایی شهرستان خمین بود. ب) فراهم ساختن ابزاری به عنوان وسیله ای برای سنجش تا در اختیار مشاوران- روانشناسان بالینی- تربیتی و دیگر پژوهشگران قرار گیرد. پرسشنامه ی باورهای غیر منطقی کودکان و نوجوانان برای اولین بار در کشور اعتباریابی می شود. این پرسشنامه بر اساس پرسشنامه ی باورهای غیر منطقی جونز شکل گرفته است و دارای شش خرده مقیاس است که عبارتند از :

1) باور غیر منطقی خود- کم بینی و ناامیدی^x؛ افرادی که دارای این باور هستند از خود پنداره و عزت نفس پایین برخوردار هستند و نسبت به آینده ناامید می باشند. ناامیدی و خود کم بینی آنها هم نسبت به خود و هم نسبت به آینده می باشد.

2) باور غیر منطقی وابستگی^x؛ این مقیاس این باور مراجع را می سنجد که به خود می گوید باید به افراد قوی متکی بوده یا آنکه زندگی بدون اتکاء به آنها غیر ممکن است.

3) باور غیر منطقی همرنگی^x؛ این مقیاس این باور مراجع را می سنجد که همیشه باید با مقررات و افراد دیگر همنوا و همرنگ شد و وحشتناک خواهد بود، اگر فردی رفتار بدی از خود نشان دهد.

4) باور غیر منطقی حمایت از جانب دیگران^x؛ این باور معادل باور غیر منطقی تایید از جانب دیگران پرسشنامه ی جونز است. این مقیاس، این باور مراجع را می سنجد که من و کارهایم ارزشمند هستیم و لازم و ضروری است که مورد حمایت و تایید دیگران واقع شوم.

5) باور غیر منطقی نابردباری در برابر ناراحتی و نگرانی^x؛ این مقیاس این باور مراجع را می سنجد که به خود می گوید اگر قرار است حادثه یا اتفاق بد و خطرناکی رخ دهد باید همیشه نگران آن بود. چون حوادث بد همیشه موجب ناراحتی می شوند، پس باید همیشه به خاطر آنها ناراحت بود.

6) باور غیر منطقی نابردباری در برابر ناکامی^x؛ این مقیاس این باور مراجع را می سنجد که به خود می گوید اگر حوادث آنطور نباشد که او می خواهد نهایت بدبختی و بیچارگی است. ارزیابی منظم کودکان و نوجوانان از این لحاظ اهمیت دارد که در این سنین باید تصمیمات و برنامه های آموزشی برای آنان اتخاذ گردد.

دلیل عمده ی انتخاب این آزمون برای اعتباریابی در ایران نیاز روانشناسان - مشاوران و متخصصان تعلیم و تربیت به ابزارهای سنجش روانی معتبر بوده است. گزارش حاضر خلاصه ای است از مراحل مختلف اجرای این پژوهش.

مراحل و روش تحقیق

ترجمه ی آزمون

نخستین گام در انطباق پرسشنامه، ترجمه ی سئوالات آزمون و خرده مقیاس های آن به زبان فارسی بود. بعد از ترجمه ی سئوالات، ویراستاری گردید و سپس هر یک از پرسش ها با توجه به کلمات و ادبیات جامعه ایرانی مورد بررسی قرار گرفت.

آزمایش مقدماتی

آزمون ترجمه شده به 50 نفر آزمودنی 11 تا 15 ساله که به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، داده شد. هدف از این مرحله تعیین مشکلات احتمالی در عدم درک برخی از کلمات و واژه ها بود.

اعتبار یابی پرسشنامه

نمونه گیری

با استفاده از نمونه گیری 500 دانش آموز مقطع پنجم-اول، دوم، سوم راهنمایی و اول دبیرستان انتخاب گردید (50 دختر و 50 پسر از هر مقطع تحصیلی)

سن: آزمون در گروه سنی 11-15 ساله اجرا شد. از بین دانش آموزان پسر مقاطع مختلف تحصیلی 250 نفر و از بین دانش آموزان دختر مقاطع مختلف 250 نفر به عنوان نمونه انتخاب گردید.

همانگونه که ذکر شد پرسشنامه ی باورهای غیر منطقی کودکان و نوجوانان توسط بوونت از کشور استرالیا بر اساس نظریه ی عقلانی- عاطفی ایس و با الگوگیری از پرسشنامه ی باورهای غیر منطقی جونز ساخته شده است. این پرسشنامه دارای 6 خرده مقیاس است. پرسشنامه دارای 25 سئوال بوده که در ذیل سئوالات هر باور ارائه گردیده است؛

جدول 1. خرده مقیاس های پرسشنامه ی باورهای غیر منطقی کودکان و نوجوانان

باور غیر منطقی	تعداد سئوالات	سئوالات
----------------	---------------	---------

1-5-16-21	4	باورخود کم بینی و ناامیدی
3-8-13-18-25	5	باور غیر منطقی وابستگی
6-11-14	3	باور غیر منطقی همرنگی
10-22-24	3	باور غیر منطقی حمایت از جانب دیگران
4-9-12-17-20	5	باور غیر منطقی نابردباری در برابر ناکامی
2-7-15-19-23	5	باور غیر منطقی نابردباری در برابر ناراحتی و نگرانی

نمره گذاری پرسشنامه

پاسخنامه ی پرسشنامه به روش لیکرت و به صورت چهار گزینه ای است، (کاملاً موافق- موافق- مخالف- کاملاً مخالف) که به هر گزینه ی آن از 1 تا 4 نمره تعلق می گیرد. جهت نمره گذاری به طرف غیر منطقی بودن است. نمره ی بالا در این پرسشنامه، بیانگر تفکر غیر منطقی و نمره ی پائین نشانه ی تفکر منطقی می باشد. به هر یک از درجات فوق با توجه به کلید نمره گذاری، نمره ی خاصی تعلق می گیرد. شاخص های آماری فرم اصلی پرسشنامه به شرح جدول 2 می باشد.

جدول 2. شاخص های توصیفی فرم اصلی پرسشنامه در پسران استرالیایی

N	skewness	kurtosis	S	\bar{x}	خرده مقیاس
28	0/84	2/60	0/54	1/78	خودکم بینی و ناامیدی
28	-0/22	-0/66	0/80	2/69	وابستگی
28	-0/81	0/90	0/44	3/08	همرنگی
28	0/00	-0/67	0/61	2/57	حمایت از جانب دیگران
28	-0/23	-0/76	0/74	2/90	نابردباری در برابر ناکامی
28	0/01	-0/17	0/52	3/04	نابردباری در برابر ناراحتی و نگرانی

جدول 3. شاخص های توصیفی فرم اصلی پرسشنامه در دختران استرالیایی

N	skewness	kurtosis	S	\bar{x}	خرده مقیاس
269	0/34	0/00	0/65	2/11	خودکم بینی و ناامیدی
269	0/35	0/61	0/75	2/76	وابستگی
269	-0/97	1/07	0/62	3/19	همرنگی
269	0/06	-0/58	0/71	02/65	حمایت از جانب دیگران
269	-0/26	-0/74	0/65	3	نابردباری در برابر ناکامی
269	-0/57	0/43	0/57	3/03	نابردباری در برابر ناراحتی و نگرانی

جدول 4. شاخص های توصیفی پرسشنامه در دانش آموزان دختر و پسر ایرانی

N=250 پسر		N=250 دختر		خرده مقیاس
s	\bar{x}	s	\bar{x}	
0/5	2/4	0/6	2/68	خودکم بینی و ناامیدی
0/3	1/8	0/52	2/7	وابستگی
0/42	2/3	0/63	3/27	همرنگی
0/56	3/2	0/61	3/6	حمایت از جانب دیگران
0/48	2/8	0/58	3/06	نابردباری در برابر ناکامی
0/51	2/8	0/6	3/3	نابردباری در برابر ناراحتی و نگرانی

روایی آزمون

پس از ترجمه ی پرسشنامه، روایی محتوایی و صوری آن توسط متخصصان مشاوره دانشگاه تربیت معلم تهران مورد تایید قرار گرفت. بررسی روایی سازه ی پرسشنامه با استفاده از روش همسانی درونی مورد بررسی قرار گرفت.

روایی سازه

برای روایی سازه پرسشنامه از روش همسانی درونی استفاده گردید. ضریب همبستگی هر خرده مقیاس با کل آزمون به شرح جدول یک می باشد.

جدول 5. ضریب همسانی خرده مقیاس ها با کل آزمون

خرده مقیاس	کل آزمون
خودکم بینی و ناامیدی	0/51
وابستگی	0/45
همرنگی	0/48
حمایت از جانب دیگران	0/47
نابردباری در برابر ناکامی	0/56
نابردباری در برابر ناراحتی و نگرانی	0/55

همانگونه که جدول 5 نشان می دهد بیشترین ضریب همبستگی خرده مقیاس ها با کل آزمون بترتیب عبارتند از :

نابردباری در برابر ناکامی، وابستگی، نابردباری در برابر ناراحتی و نگرانی، خود کم بینی، همرنگی و وابستگی، ضرائب همه مقیاسها با کل آزمون در سطح 0/05 معنادار است.

اعتبار پرسشنامه

برای بررسی اعتبار پرسشنامه از روش بازآزمایی و ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. فاصله زمانی بین دو بار اجرا یک هفته بود.

جدول 6. ضرائب اعتبار آزمون

جنسیت		روش ها
پسر	دختر	بازآزمایی
0/80	0/75	
0/82	0/88	کرونباخ

بر اساس جدول 6 ضرائب اعتبار به روش بازآزمایی و ضریب آلفای کرونباخ برای دو گروه در سطح 0/5 معنادار می باشد.

جدول 7. میانگین، انحراف استاندارد و خطای معیار اندازه گیری

شاخص ها	
پسر	دختر
11/36	13/27
میانگین	
5/15	5/08
انحراف استاندارد	
2/2	1/8
خطای معیار اندازه گیری	

جدول 8. ضریب آلفای کرونباخ با توجه به مقاطع تحصیلی

مقطع تحصیلی	تعداد	ضریب آلفا
پنجم ابتدائی	100	0/64
اول راهنمایی	100	0/73
دوم راهنمایی	100	0/74
سوم راهنمایی	100	0/78
اول دبیرستان	100	0/82

نتیجه گیری

از طریق آموزش مهارت‌های زندگی، یادگیری، هوش هیجانی، مبارزه با عقاید خود تخریب به دانش آموزان می توان زمینه را برای داشتن جامعه ی سالم از نظر روانی فراهم کرد. آزمون‌ها ابزاری در اختیار روان شناسان جهت پیشگیری، غربالگری و تشخیص درست اختلالات روانی است. با توجه اینکه باورهای غیر منطقی در مبتلا شدن به اختلالات روانی از دیدگاه شناختی نقش اساسی دارند داشتن چنین ابزاری برای شناسایی باورهای غیر منطقی اجتناب ناپذیر است. احتمالاً این پرسشنامه می تواند مشاوران، روان شناسان و پژوهشگران را یاری نماید.

منابع

داوودی، حسین (1380)، تاثیر مشاوره ی گروهی و فردی در کاهش باورهای غیر منطقی بزهکاران- پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم.

سیف، علی اکبر (1382). اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی، تهران، نشر دوران.

شریفی، حسن پاشا (1381). بخش و اندازه گیری روانی، تهران، انتشارات رشد.

شفیع آبادی، عبدالله (1365)، نظریه های مشاوره و روان درمانی - مرکز نشر دانشگاهی.

هومن، حیدرعلی (1379). اندازه گیری روانی و تربیتی، تهران، نشر پارسا

Davidoff,L.E(1990). Introduction to psychology.newyork:MC grahil.

Ellis.A.(1988).treating the abrasive client with rational emotive therapy psychotherapy.No.L.

Flynn,B(1987).Irrational beliefs and intervention, Journal of psycho social nursing vol.225.No)